

Italiensk *sembra/pare* + kompletivsætning: *modus* og polyfoni

Af Alexandra Kratschmer

1. Indledning

Jeg præsenterer i det følgende nogle foreløbige resultater fra et pilotprojekt, hvis målsætning er at fastslå en bestemt gruppe upersonlige italienske udtryks polyfone mønstre. Det drejer sig i første omgang om konstruktionen *sembra/pare* + kompletivsætning, men det skal senere udvikles med en analyse af andre upersonlige konstruktioner, der – ligesom den lige nævnte – indeholder et modalt element i deres semantik. Jeg henviser til *ScaPoLine* (Nølke/Fløttum/Norén 2004) som teoretisk basis og undlader derfor at præsentere de her brugte beskrivelsesredskaber i alle detaljer.

Konstruktionen *sembra/pare* + kompletivsætning, som omtrent kan oversættes med ”det virker som om”, ”det lader til” eller ”det ser ud som om”, er en upersonlig konstruktion. Dette vil sige, at 3. persons entals verbalform ikke har nogen konkret personreference. En personreference til meningsbæreren (eller *modus*bæreren) kan kun udtrykkes via et dativobjekt:

(1) **Mi** (dat.) *sembra/pare* che i ragazzi siano stanchi.¹

Pilotprojektet bygger på en korpusundersøgelse, kombineret med *native speaker*-tests (kompatibilitetstests, se afsnit 4). Hvad mit korpus angår, er der valgt en kontrastiv metode, som er baseret på to tekstgenrer: politiske taler og narrative tekster. Korpusarbejdet er tænkt at indeholde følgende arbejdsstrin: først oprettelse af database med tilstrækkeligt mange formelle parameter (se nedenfor), derefter observation af mønstre mellem de enkelte parametre og til sidst konstatering af pragmatiske brugsmønstre. *Native speaker*-tests skal specielt bruges til at fastslå

---

¹ **For mig** virker drengene trætte.

verbernes grundsemantik, som ifølge min opfattelse består af aspekterne *modus*, *polyfonistruktur* og *evidentialitet* (se nedenfor). Som inspiration for mit testbatteri vedr. *sembra/pare* + kompletivsætning har jeg brugt Henning Nølkes redegørelse for de franske tilsvarende udtryk i *La dilution linguistique des responsabilités. Essai de description des marqueurs évidentiels il semble que et il paraît que* fra 2001.

Hele projektets hovedhypotese kan formuleres sådan, at der i spændingsfeltet mellem det upersonlige formale aspekt ("objektivitet") og det modale semantiske aspekt ("subjektivitet") og i sammenspil mellem implicit og eksplicit *modus*bærere, alt efter tekstgenre, opstår nogle særprægede pragmatiske effekter, der muligvis er med til at konstituere disse tekstgenrer. Vedrørende tekstgenren *politiske taler* kunne disse bestå i manipulerende effekter (hvis mening/skøn er der tale om?), mens der kan tænkes at opstå synsvinkel/fortællerperspektiv-effekter i narrative tekster.

2. Mit korpus: aktuel status

Mit korpus omfatter p.t. 44 politiske taler, som jeg har hentet fra officielle italienske hjemmesider (tilhørende politiske partier og også udenrigsministeriet). Det drejer sig om taler holdt af følgende politikere:

- Umberto Bossi, som er partiformand for *Lega Nord*, et højreorienteret parti, der går ind for løsrivelse af det relativt velstillede Norditalien fra det mere problemtyngede Syditalien (p.t. opposition)
- Romano Prodi, central figur i *l'Ulivo* ("oliventræet"), en sammenlutning af venstre- og centrumspartier (p.t. opposition), som regerede i Italien fra '96-'98 med Prodi som premierminister og som bl.a. omfatter *Venstredemokraterne (PDS)* og *Margherita* ("margueritten"; se nedenfor); Prodis taler i mit korpus er dog holdt i hans rolle som formand for EU-kommissionen
- Piero Fassino, central figur i *l'Ulivo*, partiformand for *Venstredemokraterne (PDS)*, efterfølger for *Kommunistpartiet (PCI)*; parlamentsmedlem
- Francesco Rutelli, central figur i *l'Ulivo*, partiformand for *Margherita* (et venstredemokratisk parti); forhenværende borgmester i Rom

Efter en granskning viste det relativt store korpus sig dog at indeholde alt for få konstruktioner af den ønskede konstruktionstype, nemlig kun 18 i alt, som ikke var nok til, at et parameterfordelingsmønster kunne fastslås. Som det kan ses i nedenstående tabel, findes der tendentielt i alle teksterne flere *sembrare/parere*-konstruktioner af den inden for GB-teorien kaldte ”raising”-type, hvor subjektet for den underordnede infinitiv ”forfremmes” til at være subjekt af *modus*-verbet med deraf følgende ”personlig” kongruens:

(2) I ragazzi (mi) sembrano/paiono essere stanchi.²

navn	antal taler	fra pe-rioden	taler med kompletiv-konstruktioner	antal eksempler kompletiv-konstruktioner		antal eksempler <i>raising</i> -konstruktioner	
				<i>sembrare</i>	<i>parere</i>	<i>sembrare</i>	<i>parere</i>
Bossi	24	11/98-11/03	5	5	9	30	3
Prodi	10	09/03-03/04	2	3	-	3	-
Fassino	9	02/04-05/04	1	1	-	2	1
Rutelli	1	10/00	-	-	-	1	-
i alt	44		8	9	9	36	4

Det kan derudover ses, at Umberto Bossis 24 taler indeholder flest eksempler, både af kompletiv- og *raising*-konstruktioner, også relativt til fx Romano Prodis 10 taler. Korpusset skal tydeligvis udbygges med et meget større antal politiske tekster.

² Drengene synes at være trætte (for mig).

Hvad den narrative del af korpusset angår, har jeg foreløbig hentet en elektronisk *science fiction*-roman fra en italiensk hjemmeside specialiseret i udgivelsen af elektroniske bøger. Det drejer sig om romanen ”2038: la rivolta” af Francesco Grasso (2003), på 129 sider (<http://www.liberliber.it/biblioteca/g/grasso/>). Eksemplerne er ikke tastet ind i databasen endnu, men en første granskning af *sembrare*-konstruktionerne alene viste en meget påfaldende fordeling af 13 kompletiv- mod 80 *raising*-konstruktioner.

Jeg har ingen konkrete ledetråde for at kunne opstille en hypotese vedrørende en brugsrelateret fordeling af disse konstruktioner, men et muligt svar kunne ligge i tema-remaa-området: det kunne tænkes, at et grammatisk subjekt med temastatus havde større tendens til at blive forfremmet i sætningen (*raising*), end et grammatisk subjekt, som var del af remaet (og dermed forbliver på remaets prototypiske plads senere i talekæden, nemlig inden for den underordnede sætning). Eksempelmaterialet skal i hvert fald undersøges desangående. Derudover skal det selvfølgelig også undersøges ved hjælp af *native-speaker* tests, om forskellen mellem kompletiv- og *raising*-konstruktionerne ikke kun er tekstrelateret, men også semantisk.

3. Databasen

Databasen indeholder p.t. 18 ”kartotekskort”. Disse indeholder hvert et teksteksempel (dvs. hele den tekstparagraf, der indeholder den relevante konstruktion), 7 referenceparametre (forfatter, tekstgenre, tekstnummer, antal paragraffer, paragrafnummer, antal sætninger i paragraffen, sætningsnummer i paragraffen) og 86 sproglige parametre, både morfosyntaktiske, semantiske og tekstuelle (tema-remaa, emfase). Blandt de sproglige parametre relaterer 37 til konstruktionernes *modus*-del og 49 til deres *dictum*-del³. Parametrene vedrører det overordnede og det/de underordnede verbum (verber), deres eventuelt eksplicitte grammatiske

---

³ Dikotomien *modus* vs. *dictum*, som går tilbage til den schweiziske lingvist og Saussure-elev Charles Bally, deler ethvert udsagn i to dele: afsenderens psyko-mentale holdning (*modus*) til selve udsagnets indhold (*dictum*). *Modus* kan være eksplicit (*Jeg frygter, at det bliver regnvejr*) eller implicit (*Det bliver regnvejr*, med en underforstået *modus*, fx *det er sandt, at* eller *jeg tror, at*). Hvad *sembra/pare*-konstruktionerne angår, så udgør selve *sembra/pare* *modus*-delen, mens den underordnede prædikation (kompletivsætning, infinitiv, etc.) udgør *dictum*-delen.

subjekter, deres eventuelt eksplicitte *modus*bærer, det/de underordnede verbums (verbers) aktanter og hele *dictum*-strukturens overordnede egenskaber (fx tema/rema, emfase, type propositionelt indhold).

Databasen skal udbygges både inden for tekstgenren ”politiske taler” og med tekstgenren ”narrative tekster” for at være relevant for dette projekt.

4. *Native speaker*-testen

De franske konstruktioner, som svarer etymologisk og syntaktisk til de relevante italienske former, er følgende (oversættelserne i fodnoterne er mine og skal kun forstås som omtrentlige gengivelser):

- (3) a. Il paraît que Marie est malade.⁴
- b. Il me paraît que Marie soit malade.⁵
- c. Marie paraît (être) malade.⁶
- (4) a. Il semble que Marie soit malade.⁷
- b. Il me semble que Marie soit malade.⁸
- c. Marie semble (être) malade.⁹

Disse franske konstruktioner udtrykker følgende nuancer: mens alle sætninger i (4) udtrykker afsenderens vurdering af en bestemt situation, nærmere betegnet et skøn, som er en konklusion bygget på ubevidste, dvs. af afsenderen ikke-rekonstruerbare indicier, udtrykker (3) a., at der videregives et rygte (”man siger, at ...”), mens verbets oprindelige visuelle semantik kommer til udtryk i (3) b. og c., som gengiver afsenderens bedømmelse af situationen ud fra hans egne visuelle iagttagelser. Lidt mere formelt betyder det, at det drejer sig om ekstern polyfoni i (3) a., hvor a_0 (afsenderen LOC’s billede af sig selv her og nu) gengiver et synspunkt i form af et rygte, og hvis kilde derfor bliver identificeret med MAN. De øvrige konstruktioner er alle tilfælde af intern polyfoni:

---

⁴ Det siges, at Marie er syg.

⁵ For mig ser det ud til, at Maria er syg.

⁶ Maria synes (at være) syg.

⁷ Det virker, som om Maria er syg.

⁸ Det virker for mig, som om Maria er syg.

⁹ Maria synes (at være) syg.

a_0 henviser til et synspunkt, hvis kilde præsenteres som A (afsenderen LOC's billede af sig selv som tænkende væsen med en historie). Forskellen mellem (3) b./c. og alle eksemplerne i (4) ligger i de gengivne synspunkters evidentielle basis: mens A's synspunkter i (3) b./c. bygger på A's visuelle iagttagelser, er hans synspunkter i (4) a./b./c. resultat af en inferens på basis af ubevidste indicier (Nølke 2001: 30).

Ved at anvende de i Nølke 2001 præsenterede *native speaker*-tests, kunne jeg konstatere, at de tilsvarende italienske konstruktioners semantik er tydeligt forskellig fra de franskes. Forskellen ligger ikke på det polyfoniske plan, men derimod på det evidentielle plan, som dog giver udslag på det grammatiske niveau, nærmere betegnet vedrørende kombinationsmulighederne med bestemte sætningsled.

(5) *Sembra/Pare che Maria sia malata.*¹⁰

Sætning (5) kan ligesom den franske sætning (3) a. udtrykke videregivelsen af et rygte med nøjagtig de samme evidentielle og polyfone forhold. Det nye er, at *sembra* og *pare* er synonyme her og frit kan udskiftes. Tre kombinationsprøver viser, at det fremførte synspunkt ikke er a_0 's eget. (5) kan fortsættes med en sætning, hvor a_0 tager afstand fra synspunktet (6), og konstruktionen kan hverken kombineres med afsenderrelaterede svækkende eller forstærkende adverbier som *quasi* og *proprio* (7) eller med en eksplicit dativisk *modus*bærer i første person (8).

(6) *Sembra/Pare che Maria sia malata. Ma, a dire la verità, sono sicuro che non è così.*¹¹

(7) *Sembra/Pare (*proprio/*quasi) che Maria sia malata. Ma, a dire la verità, sono sicuro che non è così.*¹²

---

¹⁰ Det ser ud til, at Maria er syg.

¹¹ Det siges, at Maria er syg. Men, hvis jeg skal være helt ærlig, så tror jeg ikke på det.

¹² Det siges (*virkelig/*næsten), at Maria er syg. Men, hvis jeg skal være helt ærlig, så tror jeg ikke på det.

(8) (*Mi) sembra/pare che Maria sia malata. Ma, a dire la verità, sono sicuro che non è così.¹³

Sætning (5) kan ligeledes udtrykke, at a_0 præsenterer, som foreløbig konklusion, et synspunkt knyttet til A. På det evidentielle plan af min semantiske beskrivelse anvender jeg to trin: basis og resultat. Den evidentielle basis for A's synspunkt er i denne læsning nu igen andre menneskers udsagn, men denne gang kan det dreje sig om identificerbare individer. Disse udsagn bruger A som præmisser i en inferens, hvis konklusion udgør det, jeg kalder for "resultat". Denne konklusion, som er A's egen, bliver nu præsenteret af a_0 som foreløbig konklusion, dvs. der iscenesættes en konfiguration af intern polyfoni. Det følgende eksempel (9) dokumenterer de evidentielle forhold samtidig med kendsgerningen, at konstruktionen i denne læsning godt kan kombineres med afsenderrelaterede svækkende eller forstærkende adverbier (dvs. at afsenderen kan vurdere synspunktets sandsynlighed), men ikke med en *modus*bærer i første person (hvilket godt kunne hænge sammen med, at evidensen trods alt er indirekte):

(9) - (*Mi) Sembra/Pare (quasi/proprio) che Maria sia malata.
- Perché?
- Perché Gianni dice che è pallida e Francesco dice che non esce più.¹⁴

Den sidste mulige læsning, som (5) kan have, er tæt beslægtet med den foregående, med den ene forskel, at den evidentielle basis ikke udgøres af andre menneskers udsagn, men af A's egne iagttagelser, som kan være alt fra sproglige til sanselige (visuelle, auditive ...) ¹⁵. Disse egne iagt-

---

¹³ Det siges *(for) mig), at Maria er syg. Men, hvis jeg skal være helt ærlig, så tror jeg ikke på det.

¹⁴ - Det ser ud, som om Maria er/var syg.
- Hvorfor det?

- Fordi Gianni siger, at hun er bleg, og Francesco siger, at hun ikke går ud mere.

¹⁵ Det ser ikke ud, som om der var belæg for en læsning med nødvendigvis visuel evidentialitet af *parere*, som i fransk *Il me paraît que vous me volez* ("Jeg kan se, at De stjæler fra mig"; vgl. Nølke 2001: 26): *mi pare che Lei mi derubi* "Det virker for mig, som om De stjæler fra mig" betyder ifølge *native speaker* ikke, at man overrasker tyven med hænderne i kassen, som det

tagelser bruger A igen som præmisser i en inferens, hvis konklusion a_0 så præsenterer som den foreløbige konklusion (intern polyfoni). Denne læsning dokumenteres i (10), og den tillader såvel afsenderrelaterede adverbier som *modus*bærer i første person:

- (10) - (Mi) Sembra/Pare (quasi/proprio) che Maria sia malata.
- Perché?
- Perché è pallida e non esce più.¹⁶

I mit korpus findes der p.t. to eksempler, hvor afsenderne bygger deres konklusion på deres egne iagttagelser, og hvor de derefter henholdsvis svækker og forstærker deres konklusions sandsynlighed ved hjælp af et adverbium. Det drejer sig om Bossi (7, § 17, sætn. 2), der bruger det svækkende *quasi* ”næsten” i (11) og Prodi (1, § 54, sætn.1), der forstærker sin konklusion med *proprio* ”virkelig” i (12):

- (11) **Sembra quasi che** la Costituzione debba essere considerata intoccabile, cioè compiuta e perfetta anche sotto il profilo dell'aggiornamento necessario.¹⁷
- (12) Sulla scorta degli ultimi sviluppi, **sembra** scongiurato [her: raising-konstruktion] un altro fallimento: **sembra proprio** che avremo presto la nostra sospirata Costituzione.¹⁸

Læsningen af fransk *il (me) semble que* som havende en evidentiell basis, hvor A foretager en inferens via ubevidste indicier, er ikke mulig på italiensk:

---

gælder for det franske eksempel, men at man har forstået, fx ved at kigge på regnskaberne gennem længere tid, at der må foregå tyveri fra den andens side.

¹⁶ - Det virker (for mig), som om Maria er syg.
- Hvorfor det?

- Fordi hun er bleg og aldrig går ud mere.

¹⁷ **Det virker næsten som om** Grundloven skulle betragtes som urørlig, det vil sige fuldendt og perfekt også med henblik på den nødvendige fornyelse.

¹⁸ I kølvandet på de seneste udviklinger **synes** en ny fiasko afværget: **det ser virkelig ud, som om** vi snart vil få vores forfatning.

- ???? (13) - (Mi) Sembra/Pare che Maria sia malata.
- Perché?
- Eh – non ti saprei dire, ne ho l'impressione....¹⁹

Det virker meget stødende på en italiensk *native speaker*, at nogen skulle fremføre et skøn med denne formulering uden at kunne underbygge dette evidentielt. Mens det helt tydeligt også er et brud på relevansmaksimen, så synes dette brud dog at være mindre problematisk på fransk, hvilket tyder på, at konstruktionen på italiensk faktisk har en anden semantik.

Indtil nu har jeg beskrevet de evidentielle og de polyfone aspekter af verberne *sembrare* og *pareres* semantik. Men jeg vil gerne argumentere for, at man med fordel kan og skal inddrage, sideløbende med evidentialitet og polyfoni, yderligere et semantisk aspekt i beskrivelsen af ikke kun disse, men alle *modus*-verber og andre *modus*-markører. Det drejer sig om selve *modus*-begrebet, som ikke udgør et centralt begreb inden for *ScaPoLine*²⁰, selv om denne jo har historiske rødder tilbage til Charles Ballys erkendelser om *modus* og *dictum*.

Fordelen ved at bruge *modus*-begrebet i diskussionen, samtidig med at formalisere og redefinere begrebet med hjælp af *ScapoLines* redskaber, er ifølge min opfattelse dobbelt: for det første bliver det nemmere at inddrage den traditionelle *modus*-forsknings resultater (fx Alisova 1972 om italiensk) i de nyere og mere formaliserede overvejelser, og for det andet mener jeg, at det er et nyttigt beskrivelsesredskab, der kan hjælpe med at klassificere polyfoniske konfigurationer. Den traditionelle definition på ”*modus*” er omtrent ”afsenderens psyko-mentale holdning over for det fremførte semantiske indhold”. Jeg foreslår nu en redefinition af ”*modus*” som ” a_0 's overordnede ds-relation med det indlejrede synspunkt”, dvs. a_0 's afsluttende bedømmelse af dette synspunkt. *Modus* kan på denne måde inddeles i forskellige typer eller kategorier, der eventuelt

---

¹⁹ - Jeg har indtryk af, at Maria er syg.

- Hvorfor det?

- Øh – det kan jeg ikke sige, det virker bare sådan ...

²⁰ Begrebet bruges dog stadigvæk i den nye polyfoniforskning, fx hos Kronning (2002:567), som tildeler den epistemiske konjunktiv på fransk en *modus* ”non-prise en charge”, dvs. ”ikke-ansvarsrelation”.

kan være de samme for forskellige konstruktioner (fx ”overbevisning” for *uden nogen som helst tvivl* og *jeg synes helt klart* etc.).

I de foreliggende tre præsenterede læsninger af (5) vil jeg argumentere for, at alle tre har den samme *modus*, som her kan anvendes til at gøre rede for brugen af det samme leksem for en række temmelig forskellige fortolkninger. Jeg mener, at disse konstruktioner alle har en *modus* af typen ”foreløbig konklusion” lige meget, om denne baseres på et rygte, der - som den i udsigelsesøjeblikket eneste til rådighed stående information – videregives som et sådant, eller om det drejer sig om konklusioner, hvis præmisser er baseret på egne eller andres iagttagelser.

Som belæg for min kategorisering af *modus* i *sembra/pare*-konstruktionerne som ”foreløbig konklusion” kan jeg, i hvert fald hvad læsningen ”konklusion baseret på egne iagttagelser” angår, fremlægge et eksempel fra mit korpus, hvor Umberto Bossi, efter at have opremset en række iagttagelser, som han bruger som præmisser for sin konklusion, kommer med sin opfattelse af en bestemt situation, samtidig med at påpege, i en indskudt sætning, at han håber, at han tager fejl:

- (14) Cioè, attorno all'ultimo grande partito nazionale, il PDS, *sembra, ma io mi auguro di sbagliare, che* si sia radunato il vecchio sistema [...] ²¹ (Bossi 9, §6, 3; min kursivering)

Derudover viste *native speaker*-testene, at man ikke kan bruge *sembra/re/parere* i kontekster, hvor konklusionen står som hævet over enhver tvivl:

- (15) Ho appena telefonato a Maria. Ha il naso tappato e la voce tutta rauca. È chiaro che è /*((mi) sembra che sia) raffreda-
ta. ²²

Mens *sembra/pare* + kompletivsætning om nutidige forhold kun kan bruges i kontekster, hvor konklusionen giver plads til et resterende ele-

---

²¹ Det vil sige, *det virker, men jeg håber at tage fejl, som om* det gamle system havde samlet sig omkring det sidste store nationale parti, PDS [...]

²² Jeg har lige ringet til Maria. Hendes næse er helt stoppet, og hun er helt hæs. Det er tydeligt, at (*det virker (for mig), som om) hun er (var) forkølet.

ment af tvivl eller usikkerhed, er deres brug i forbindelse med fortidige forhold dog mere nuanceret: via skiften mellem indikativ og konjunktiv kan der skelnes mellem konklusioner, der (ifølge a_0) i mellemtiden er blevet henholdsvis revideret eller bekræftet. En henvisning til denne funktionelt betingede skiften findes fx i Alisova (1972: 174), der dog kun anfører eksempler for *credere* ”at tro” og *essere convinti* ”at være overbevist”²³, selv om hun anfører, at det også gælder for *parere*. I mit korpus findes der p.t. kun datidseksempler med konjunktiv, dvs. hvor konklusionens fejlagtighed er markeret, fx:

- (16) Quando stava perdendo la partita, [la partitocrazia] ha fatto venire il pool di mani pulite che ha fatto due cose. Primo, *per il semplice fatto che [il pool di mani pulite] esistesse sembrava che* la legalità ci fosse nel paese [...] (Bossi 11, § 62, sætn. 2+3; min kursivering: præmissen for den falske konklusion).²⁴

5. Teoretiske konsekvenser af den fremlagte konklusions foreløbige karakter

Hvad den formelle beskrivelse af *sembra/pare*-konstruktionerne angår, kan det forudses, at logiske slutninger, der ikke fører til ”korrekte” resultater - ”svage” abductioner (17) og induktioner (18) – vil optræde mere typisk som evidentiell basis for disse konstruktioner end (mere) ”sikrede” slutninger, nemlig ”stærke” abductioner (19) og deduktioner (20):

- (17) Maria è pallida. > *Sembra che* sia malata.²⁵

- (18) Ho incontrato tre danesi simpatici. > *Sembra che* i danesi siano tutti

²³ *Era convinto che uno di loro aveva scritta [ind.] la lettera* (”Han var overbevist om, at en af dem havde skrevet brevet”; Sciascia) vs. *Ero convinto che il mondo finisse [konj.] alla svolta dove la strada strapiombava sul Belbo* (”Jeg var overbevist om, at verden holdt op ved svinget, hvor vejen hældte ned mod Belbofloden”; Pavese).

²⁴ Da partistyret var ved at tabe kampen, indførte det ”konsortium rene hænder”, som bevirkede to ting. For det første **så det ud til**, på grund af den simple kendsgerning at ”konsortium rene hænder” eksisterede, at der **fandt**es legalitet i landet [...]

²⁵ Maria er bleg. > Det virker, som om hun er syg.

simpatici.²⁶

(19) Maria ha il naso tappato e la voce rauca. > *Sembra che sia raffredata.²⁷

(20) Maria è molto alta e molto grassa. > *Sembra che pesi molto.²⁸

I alle tilfælde falder disse slutninger dog ind under den ikke-monotone logik, en logik, der er blevet udviklet for bedre at kunne beskrive det naturlige sprogs virkemåde (van der Hoek/Witteveen 1996:iii). I modsætning til den monotone logik (som ligger til grund for den formale logik), hvor en én gang opnået konklusion forbliver gyldig, selv når der tilføjes flere præmisser, tillader den ikke-monotone logik, at flere præmisser kan ophæve en allerede opstillet konklusion²⁹, hvilket netop er typisk for dagligdags ræsonnementer (det følgende eksempel stammer fra Moeschler 1996/97):

(21) trin1: Tweety er en fugl >> Tweety flyver

trin 2: Tweety er en pingvin >> Tweety flyver ikke

Disse teoretiske aspekter skal der tages højde for, når det gælder en formalisering af den evidentielle basis for *modus*-makører.

6. Mere om *sembrare/parere*'s semantik

Mod alle forventninger og lingvistiske teorier, der med henvisning til økonomiprincippet afviser eksistensen af "fuldstændige" synonyme inden for et sprogsystem, har *native speaker*-testene indtil videre ikke afsløret nogen betydningsforskel mellem *sembrare* og *parere* for nogen af de undersøgte konstruktionstyper. På baggrund af den kendsgerning, at Italien af historiske årsager er præget af stor geografisk sprogvariation, formoder jeg dog, at en nærmere undersøgelse muligvis ville være i stand til at fastslå geografisk forankrede præferencer for det ene eller det

---

²⁶ Jeg har mødt tre sympatiske danskere. > Det ser ud til, at alle danskerne er sympatiske.

²⁷ Marias næse er stoppet, og hun er helt hæs. > *Det virker, som om hun er forkølet.

²⁸ Maria er meget høj og meget tyk. > *Det virker, som om hun vejer meget.

²⁹ Dette gælder også for deduktioner. Grunden til, at deduktioner heller ikke giver tvivlsfrie resultater i dagligdags inferenssituationer, ligger ikke i deduktionens logiske natur, men i den kendsgerning, at vi sjældent har adgang til alle involverede præmisser (store eller små).

andet leksem. Derudover kunne det tænkes, at situationelle, stilistiske og/eller mundtligheds-/skriftlighedsrelaterede faktorer kunne have indflydelse på en sprogbrugers valg mellem de to former. Helt klart dokumenteret er det derimod, at *parere* i historisk tid havde en meget forskellig semantik i forhold til den aktuelle: hos Dante (14. årh.) betyder *parere* ”at vise sig”, ”at være evident” (Zingarelli 1983, s.v. *parere*):

(22) Tanto gentile e tanto onesta pare la mia donna³⁰ (Dante, *Vita nuova*, XXVI)

Denne betydning, som Battisti/Alessio (1954; s.v. *parere*) nævner som dokumenteret for det 13. århundrede, går tilbage til den latinske betydning af upersonligt brugt PARERE ”at vise sig”, nemlig ”det er klart, påvist” (Stowasser et al. 1979; s.v. *pareo*). Fra det 14. århundrede er der dog dokumenteret en læsning som ”sembrare” (Battisti/Alessio; op.cit.).

Sembrare stammer derimod fra senlatinsk SIMILARE ”at ligne”, som går tilbage til en ældre form SIMULARE med en overgangsform SIM’LARE, med betydningen ”at vise”, ”at give sig udseende af”, ”simulere” (Pianigiani 1937; s.v. *sembrare*). Pianigiani parafraserer i øvrigt konstruktionen ”sembrare a qualcuno” (med dativisk modusbærer) med *opinare* ”at mene”, *credere* ”at tro” og ”parere” - i overført betydning – med *essere chiaro, manifesto alla mente* ”at stå klart, tydeligt for sinde” (Pianigiani, op.cit, s.v. *parere*).

Se Barron 1997 for en syntaktisk og semantisk beskrivelse (teoretisk baggrund: LFG = *Lexical Functional Grammar*) af *modus*-verbernes historiske udvikling ud fra perceptionsverber, en beskrivelse som også prøver at gøre rede for nogle af disse verbers status som ”raising”-verber (hvis indforståede analyse dog vil føre for vidt her).

Hvis der findes betydningsforskelle mellem *sembrare* og *parere* i det synkrone italienske sprogsystem, er de dog ikke større, end at man kan skifte mellem verberne simpelthen for den retoriske *variatio* skyld, som et eksempel fra mit korpus viser. Eksemplet omfatter ganske vist konstruktionen ”*sembra/pare* + adjektiv + kompletivsætning/infinitiv”, hvis helt nøjagtige semantik jeg ikke endnu har kunnet undersøge, men

---

³⁰ Så adelig og så ærbar viser min Frue sig (dvs. det er så entydigt, evident, at hun er sådan).

synes dog – på sit eget område – at bekræfte den høje grad (hvis dette koncept forstås som graduerbart) af synonymitet mellem de to verber (Fassino, 20, hele det 4. afsnit):

(23) **Vi pare ragionevole** che, come fa il provvedimento al nostro esame, si vieti l'uso degli embrioni ai fini della ricerca scientifica? **Vi sembra ragionevole** prevedere l'impossibilità per la donna di chiedere la revoca una volta che la procedura di fecondazione è stata avviata? **Vi pare ragionevole** che la fecondazione assistita non sia garantita qualora vi siano malattie geneticamente trasmissibili, per cui è preferibile l'aborto alla fecondazione assistita? **Vi sembra ragionevole**, infine, che non sia possibile impiantare più di tre embrioni per volta, obbligando quindi le donne ad un'operazione particolarmente pesante, sul piano sia fisico, sia psicologico, vista l'invasività di tale procedura?³¹

7. Mere om brug af indikativ/konjunktiv: mulige forskningsperspektiver

Ifølge Nølke (2001:23) er konjunktiv på fransk et tegn på intern polyfoni, som bl.a. forklarer forskellen mellem *Il paraît que* + indikativ ("man siger"; ekstern polyfoni) og *il semble que* + konjunktiv ("jeg har indtryk af"; intern polyfoni). Som den samme forfatter allerede har gjort opmærksom på i en tidligere artikel (1985:60), kan tema-rema-struktureringen ansues som en undergruppe inden for konfigurationerne med intern polyfoni, idet a_0 kan associeres med remaets kilde (dvs. kilde til en *hic et nunc*-ytring), mens A kan associeres med temaets kilde (dvs. kilde til en præsentation af indholdet som allerede kendt information).

---

³¹ 1. **Forekommer det jer fornuftigt**, at, som det her diskuterede lovforslag gør, man forbyder brugen af embryoner til forskningsformål? 2. **Forekommer det jer fornuftigt** at gøre det umuligt for kvinder at bakke ud, når befrugtningsproceduren en gang er sat på skinner? 3. **Forekommer det jer fornuftigt**, at der ikke er garanti for kunstig befrugtning i tilfælde af genetisk overførbare sygdomme, hvorfor en abort [åbenbart] er at foretrække frem for kunstig befrugtning? 4. **Forekommer det jer fornuftigt**, til sidst, at det ikke er muligt at sætte mere end tre embryoner ind ad gangen, og dermed at tvinge kvinderne til [igen at gennemgå] en meget alvorlig operation, på det fysiske som på det psykiske plan, når man tager denne procedures dybt indgribende karakter i betragtning?

I modsætning til fransk er der på italiensk ingen grammatisk *modus*-forskkel efter *sembrare/parere* for de forskellige læsninger ”man siger” (ekstern polyfoni) og ”jeg konkluderer foreløbigt” (intern polyfoni): der bruges altid konjunktiv. Det vil sige, at der tydeligt hersker andre fordelingsregler, som dog endnu ikke er blevet undersøgt ud fra en polyfon synsvinkel.

At dette følger et mere generelt mønster på italiensk, kan ses ved andre konstruktioner, som følges af indikativ på fransk og hvor der på italiensk ligeledes bruges konjunktiv:

(28) a. ”jeg tror”	fr. <i>je crois que</i> + ind.	it. <i>credo che</i> + konj.
b. ”jeg synes”	fr. <i>je pense que</i> + ind	it. <i>penso che</i> + konj.
c. ”jeg håber”	fr. <i>j’espère que</i> + ind. (fut.)	it. <i>spero che</i> + konj.

Uden at ville sætte lighedstegn mellem på den ene side tema/rema-dikotomien og på den anden side dikotomien ”gammel information”/”ny information”, som er to konfigurationstyper, der kan, men ikke behøver overlappe (saml. Nølke 2001:89f.), vil jeg dog i denne sammenhæng henvise til Per Durst-Andersens teori om sproglige supertyper og specielt hans klassifikation af fransk som et sprog, der gennem sit tempusbrug skelner mellem information, der bliver præsenteret som kendt for modtageren, og information, der bliver præsenteret som ny. Durst-Andersens (1997:133; 2003:281f.) teori om sproglige supertyper er baseret på en tredelt model omhandlende vores mentale repræsentation af begivenheder, nemlig visuel oplevelse, modeldannelse og lagring. Disse tre repræsentationsniveauer er afgørende for sprogenes verbalisering af begivenhederne, idet hvert sprog dertil vælger et af disse tre niveauer som udgangsbasis. Således kan man typologisere sprog som afsenderbaserede, der via grammatisk modus skelner mellem direkte og indirekte oplevelse af begivenheder, virkelighedsbaserede, der ved hjælp af aspekt skelner mellem begivenheder eller processer, og modtagerbaserede, der via tempus skelner mellem gammel og ny information. Modus, aspekt og tempus er set som ”determinerende kategorier” inden for de respektive sprogsystemer, dvs. at de styrer systemerne (1997:126; 135). Skriftlig fransk tilhører ifølge Durst-Andersen (1997:133) de modtagerbaserede sprog, der via tempusbrug signalerer over for modtageren, om en

formidlet begivenhed skal betragtes som kendt ("flash-back") eller som ny ("news-flash").

Derimod tilhører italiensk "til en vis grad" (Durst-Andersen 1997: 132) de afsenderbaserede sprog, som ved hjælp af deres grammatiske modussystem skelner mellem direkte og indirekte oplevede begivenheder.

Hvis nu italiensk og fransk tilhørte to forskellige sprogsupertyper, og hvis italiensk nu havde den grammatiske modus som determinerende kategori (og fransk derimod tempus), så fremstod det ikke længere som overraskende, at de to sprog afviger fra hinanden netop på modusområdet.

Jeg kan forstille mig, at en undersøgelse af den italienske modusbrug, der inddrager både polyfoni, evidentialitet og supertypologi, kan være specielt givende, ikke mindst fordi konceptet "indirekte oplevelse af en begivenhed" i sig selv allerede indebærer polyfone og evidentielle aspekter, som det fremgår af Per Durst-Andersens præsentation af bulgarsk i dette foreliggende bind.

8. Konklusion

Jeg har i ovenstående præsenteret de første resultater af en pilotundersøgelse, som på basis af korpusstudier og *native-speaker*-tests har som målsætning at fastslå den basale semantiske struktur og mulige pragmatisk effekt af den italienske upersonlige konstruktion "*sembra/pare* + kompletivsætning". Korpusset, som ikke er komplet endnu, skal med henblik på en mulig genrebetinget brugsvariation bestå af politiske taler og narrative tekster. Undersøgelsen skal senere udvides til andre konstruktioner med *sembrare/parere* (fx "raising"), men også andre som fx det upersonlige "*è* + adjektiv + kompletivsætning/infinitiv" (fx *è necessario che* "det er nødvendigt, at"). De omtalte strukturer indeholder et modalt, dvs. subjektivt, element, som i kombination med den upersonlige, "objektive", form kan forventes at skabe nogle særprægede tekstuelle eller retoriske virkninger i deres konkrete anvendelse.

Jeg har argumenteret for en tredelt semantisk analyse af *modus*markører i almindelighed og af "*sembra/pare* + kompletivsætning"-konstruktionen i særdeleshed, omfattende aspekterne "evidentialitet", "polyfoni"

og ”modus”. Ved hjælp af en *native speaker*-test har jeg kunnet konstatere at konstruktionen har tre læsninger med hver deres kombinationsmulighed med andre sætningsled: 1. ”man siger”-læsningen (med rygtet som evidentiell basis, eksternt polyfonistruktur og ingen kombinationsmulighed med hverken afsenderrelaterede adverbier eller dativisk *modus*bærer); 2. ”det ser ud”-læsningen, som har andres udsagn som evidentiell basis, men afsenderens egen konklusion som evidentiell resultat (intern polyfonistruktur, kombinationsmulighed med afsenderrelaterede adverbier, men ikke med dativisk *modus*bærer) og 3. ”det ser ud”-læsningen, som har afsenderens iagttagelser som evidentiell basis og hans egen konklusion som evidentiell resultat (intern polyfonistruktur, kombinationsmulighed med såvel afsenderrelaterede adverbier som med dativisk *modus*bærer). Alle tre læsninger har den samme *modus* ”foreløbig konklusion”, som kunne sættes i forbindelse med brugen af samme leksem for alle indholdsvarianter, og som jeg har defineret som ”den overordnede relation, som afsenderen a_0 har til det indlejrede synspunkt”.

Følgende aspekter skal bl.a. undersøges i det videre forløb: betingelser for brug af indikativ/konjunktiv i kompletivsætningen (polyfoni, evidentialitet, *modus* og supertypologi), semantiske og eventuelt tekstuelle (tema/rema) nuancer i de øvrige omtalte *modus*konstruktioner og de muligvis sociolingvistisk forankrede betydningsforskelle mellem ”synonymerne” *sembrare* og *parere*.

9. Bibliografi

- Alisova, Tatiana 1972. *Strutture semantiche e sintattiche della proposizione semplice in italiano*. Collana Studi di Grammatica Italiana pubblicati dall'Accademia della Crusca. Firenze. Sansoni.
- Barron, Julia 1997. "LFG and the history of raising verbs". I Miriam Butt & Tracy Holloway King (red.): *Proceedings of the LFG97 Conference*, University of California, San Diego. <http://www-csli.stanford.edu/publications/>
- Bach, Svend & Jørgen Schmitt Jensen 1990. *Større Italiensk Grammatik*. København. Munksgaard.
- Battisti, Carlo & Giovanni Alessio 1954/1957. *Dizionario etimologico italiano*. Vol. IV/V. Firenze. G. Barbera Editori.
- Durst-Andersen, Per 1997. "Towards a theory of linguistic supertypes: Speaker-based, hearer-based, and reality-based languages". I B. Palek (red.): *Proceedings of LP'96*. Charles University Press. 125-152.
- Durst-Andersen, Per 2003. "Genetisk og typologisk lingvistik". In: Michael Herslund & Bente Lihn Jensen (red.): *Sprog og Sprogbeskrivelse*. Frederiksberg. Samfundslitteratur. 255-284.
- Kronning, Hans 2002. "Le conditionnel "journalistique": médiation et modalisation épistémiques". I *Akter fra XV. skandinaviske romanistkongres, Oslo 12-17. august 2002*. *Romansk Forum* Nr. 16 – 2002/2. 561-575.
- Moeschler, Jacques 1996-97. *Analyse pragmatique du discours*. Papiers de travail du séminaire de DES du même titre, Université de Genève, semestre d'hiver 1996/97.
- Nølke, Henning 1985. "Le subjonctif. Fragments d'une théorie énonciative". I Jean-Claude Anscombre et al. (red.): *De l'énonciation au lexique*. *Langage* 80. Paris. Larousse. 55-70.
- Nølke, Henning 2001. "La dilution linguistique des responsabilités. Essai de description des marqueurs évidentiels *il semble que* et *il paraît que*". I Nølke, Henning (red.): *Le regard du locuteur 2. Pour une linguistique des traces énonciatives*. Paris. Kimé. 17-34.

- Nølke, Henning 2001. "La focalisation énonciative: éléments d'une théorie modulaire". I Nølke, Henning (red.): *Le regard du locuteur 2. Pour une linguistique des traces énonciatives*. Paris. Kimé. 85-113.
- Nølke, Henning, Kjersti Fløttum & Coco Norén 2004. *ScaPoLine. La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*. Paris. Kimé.
- Pianigiani, Ottorino 1937. *Vocabolario etimologico della lingua italiana*. Milano. Casa Editrice Sonzogno.
- Stowasser, J. M. et al. 1979. *Lateinisch-deutsches Schulwörterbuch*. Wien. Hölder – Pichler – Tempsky.
- Van der Hoek, Wiebe & Cees Witteveen 1996. *Principles of Non-Monotonic Reasoning*. Reader at: Eighth European Summer School in Logic, Language and Information, August 12-23 1996, Prague.
- Zingarelli, Nicola 1984. *Il Nuovo Zingarelli. Vocabolario della lingua Italiana*. Bologna. Zanichelli.

online-kilder:

Politiske taler Umberto Bossi: <http://www.leganord.org/>

Politiske taler Romano Prodi: <http://www.icbpi.it/ufficiesteri/>

Politiske taler Piero Fassino: <http://studio.dsonline.it/>

Politiske taler Francesco Rutelli: <http://www.ulivo.it/>

Science fiction-romanen "2038: la rivolta" af Francesco Grasso (2003):
<http://www.liberliber.it/biblioteca/g/grasso/>

